

СЕКЦІЯ
ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК 371.14(043)

Восвутко Н. Ю.

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та освіти

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «НЕДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ ОСВІТНИЙ ПРОСТІР»

Філософія освіти реагує на ідеї, що проявляються та оформлюються у теорії суспільства. Однією з таких освітніх теорій є критична педагогіка, метою якої є подолання нерівностей у системі освіти. Усе частіше дослідники й дослідниці акцентують на тому, що освітній простір не є гендернонейтральним, а освіта позиціонується як «дисциплінування гендерованих тіл» [2, с.142]. Критична педагогіка передбачає створення гармонійної особистості, яка виховується та навчається у недискримінаційному освітньому просторі. Мета цієї розвідки – дослідити та визначити зміст поняття «недискримінаційний освітній простір».

Проблему недискримінації в освіті на вітчизняних теренах досліджували: О. Плахотнік, С. Губіна (гендерні установки і гендерна компетентність вчителів), О. Марушенко (гендерні стереотипи вчительства сучасної української школи), Т. Мотуз (гендерна толерантність як педагогічний феномен), К. Карпенко, М. Сіверчук (гендерна не/рівність у системі вищої освіти та науковому товаристві), Л. Магдюк, О. Ніколаєнко (гендерна освіта у вищих технічних навчальних закладах), А. Толстокорова (вплив жіночого руху на філософію вищої освіти: західний досвід та українські перспективи), С. Вихор (гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку), А. Павленко, Н. Світайло, О. Рассказова, Ю. Чернецька, О. Онипченко (гендерний аудит діяльності ЗВО), Т. Дрожжина (гендерна експертиза уроку в ЗНЗ), В. Носова (гендерна експертиза підручників з інформатики), Т. Дрожжина, Т. Коробкіна, О. Малахова, О. Марушенко, Я. Салахова, В. Селіваненко (теоретико-методологічні засади гендерної і антидискримінаційної експертизи підручників) тощо [1, с.45].

Поняття «недискримінаційний освітній простір», як модель галузі знань про недискримінацію та антидискримінацію в освіті, започатковується у той час, коли ця галузь склалася достатньою мірою, тобто має свою теорію, виявила й усвідомила свої основні об'єкти та зв'язки між ними. Теорія недискримінації в освіті сформувалася та відокремилася від теорії гендерної рівності, недискримінації, рівного доступу усіх верств населення до освіти. Стає зрозуміло, що усі ознаки, за якими заборонена дискримінація, мають місце в освітньому просторі. Тобто терміни й поняття, якими описується теорія дискримінації, також описують й теорію недискримінаційного освітнього простору.

Зазначимо, що «недискримінаційний освітній простір» – це система спеціальних назв, яка має власну організацію на логічному і мовному рівнях та висловлює систему понять на стику таких наук, як юриспруденція, соціологія, психологія, педагогіка, мовознавство.

Так, з боку юриспруденції використовуються терміни на позначення прав людини, прав дитини, нацменшин, гендерної рівності тощо;

з боку соціології – на позначення понять гендерної ідентичності, етнічного походження та громадянства, міграції, полікультурності, соціальної приналежності, місця проживання, складу родини, релігійних та політичних переконань тощо;

з боку психології – на позначення понять толерантності та протидії булінгу тощо;

з боку педагогіки – на позначення понять критичної педагогіки, інклюзивної педагогіки, феміністичної педагогіки, гендерної педагогіки, антидискримінаційної експертизи підручників тощо;

з боку мовознавства – використання гендерночутливої мови, несексистської та неандроцентричної мови, фемінітивів тощо.

В більшості випадків поняття на позначення недискримінаційного освітнього простору вперше з'явилися саме в англійській мові, і тому в українську мову увійшли як прямі запозичення з англійської за допомогою адекватного за змістом перекладу в межах тенденції до використання загальноприйнятої інтернаціональної термінології. Їх адаптація державною мовою відбувалася під впливом національних традицій термінотворення.

До лексико-семантичних груп недискримінаційного освітнього простору можна віднести такі:

- законодавчий імператив щодо прав людини, дитини, нацменшин, гендерної рівності, недискримінації в освіті, освіти дітей з особливими освітніми потребами та інклюзивної освіти, антидискримінаційної експертизи підручників тощо;
- наукові, навчальні, методичні, наочні матеріали, що досліджують, висвітлюють та формують думку суспільства з понять гендерної ідентичності, етнічного походження та громадянства, міграції,

полікультурності, соціальної приналежності, місця проживання, складу родини, релігійних та політичних переконань тощо; понять толерантності та протидії булінгу тощо; понять критичної, інклюзивної, феміністичної, гендерної педагогіки тощо.

- недискримінаційна мова в освіті: гендерночутлива, несексистська та неандроцентрична, фемінітиви тощо.

Отже, проведений аналіз є спробою узагальнити та визначити зміст поняття «недискримінаційний освітній простір».

Література

1. Восвутко Н. Антискримінаційна експертиза підручників: досвід Республіки Кіпр. *Проблеми сучасного підручника*. Київ: Педагогічна думка. 2018. С. 44-54.
2. Плахотнік О. Гендерова освіта: як навчальні заклади перетворюють дітей у дівчат і хлопців. За М. Маєрчик, О. Плахотнік & Г. Ярманова (ред.) *Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей*. Київ: Критика. 2013. С. 135-150.

УДК 378(043.2)

Задорожна-Княгницька Л.В.

докторка педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки та освіти

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Проблема розроблення освітньо-професійних програм галузі знань 01 Освіта належить до найбільш складних у сучасній практиці підготовки фахівців з вищою освітою. Особливої значущості вона набуває у контексті підготовки педагогів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта» та 013 «Початкова освіта», що обумовлюється інтегральною природою самої професійної діяльності у сфері дошкільної й початкової освіти, наявністю значної кількості компонентів освітньо-професійної програми, що відображають сутність методичної підготовки й диференціацією практичної підготовки, а також автономією закладу освіти, що підвищує їх відповідальність та розроблення та реалізацію освітньо-професійних програм.

Автономія закладу вищої освіти визначається Законом України "Про вищу освіту" як самостійність, незалежність і відповідальність ЗВО у прийнятті рішень, що стосуються розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього менеджменту, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів [1]. Таким чином, право університетів розробляти й реалізовувати освітньо-професійні програми в межах ліцензованої спеціальності закріплене на законодавчому рівні. На основі освітньо-професійних програм формується навчальний план, що визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

У Маріупольському державному університеті розроблення освітньо-професійної програми за спеціальністю 013 «Початкова освіта» для здобувачів вищої освіти, які вступили до університету у 2020 р. відповідає першому (освітньому) рівню вищої освіти та сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій й базується на поняттях вищої освіти, представлених в тезаурусі Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти і затверджених наказом МОН України № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» від 01.06.2016 р. (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 № 1648).

Освітньо-професійна програма базується на компетентісному підході, філософії (принципах і цінностях) Європейського простору вищої освіти, визначених у комюніке Болонського процесу та в міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).

Метою освітньо-професійної програми є підготовка високопрофесійних компетентних педагогічних працівників для закладів загальної початкової освіти, які:

- здатні розв'язувати складні спеціалізовані завдання розвитку, навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку із застосуванням теорії і методики початкової освіти у невизначених умовах;
- характеризуються наявністю стійких моральних цінностей, національною свідомістю, патріотизмом, готовністю до самореалізації в професійній і громадській діяльності;
- прагнуть до самоосвіти, самовдосконалення на засадах інтеграції національних, європейських і світових культурних цінностей та досягнень у галузі початкової освіти.

Освітньо-професійна програма 013 «Початкова освіта» передбачає інтеграцію фахової підготовки в галузі початкової освіти з інноваційною та дослідницькою діяльністю, базується на сучасних уявленнях про тенденції, закономірності розвитку педагогіки та методик початкової освіти. Програма передбачає